

Тема 1. Сутність, ознаки та види ринків

1. Теоретико - методичні аспекти визначення сутності поняття ринку.
2. Структура, функції та види ринків.
3. Підходи до вивчення ринків.

1. Теоретико - методичні аспекти визначення сутності поняття ринку.

Визначення сутності поняття «*ринок*» завжди знаходилося в центрі уваги провідних вчених як найефективніша форма організації економічного життя.

Ринок – сукупність всіх потенційних споживачів, які відчують потребу в деякому товарі та мають можливість для задоволення цієї потреби, та продавців, що працюють у рамках законодавства та пов'язані певними фінансово-економічними відносинами.

Властивості ринку наведено на рисунку 1.

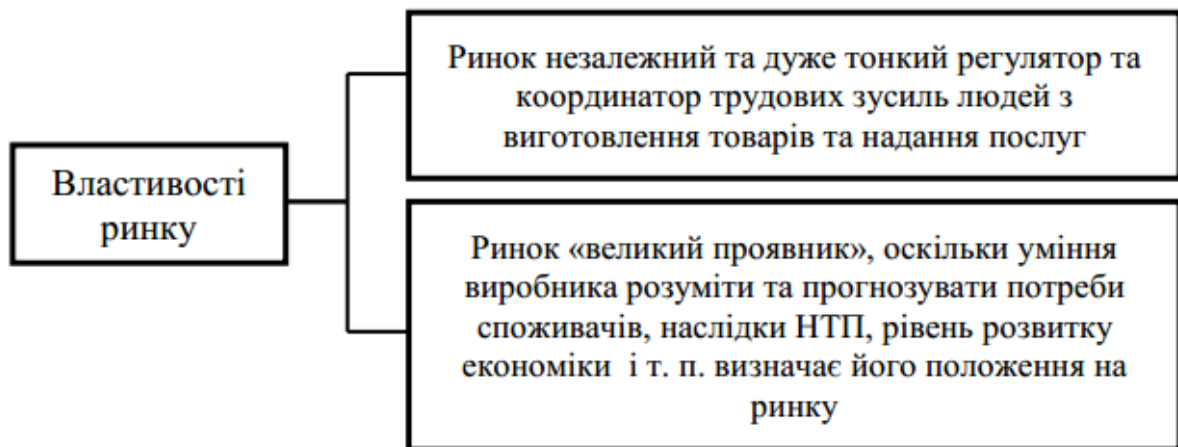

Рис. 1. Властивості ринку

Опосередковуючи виробництво та споживання, ринок одночасно впливає на них та сам знаходиться під їх впливом, а тому концентрує в собі лише такі результати людської діяльності, що в особі покупця задовольняють потреби суспільства, декламуючи тим самим виробникам кількісно-асортиментний склад продукції та визначаючи вартість результатів діяльності.

2. Учасники ринку, структура, функції та види ринків

Учасники ринку та інструменти їхньої діяльності подані в табл. 1.1.

Таблиця 1

Учасники ринку	
Учасники ринку	Інструменти діяльності
Покупець	Комплекс методів оцінки та вибору товару та оприлюднення своєї думки
Продавець	Товар, ціна, реклама, сервіс
Фінансово-кредитні установи	Політика кредитування і фінансування
Уряд, парламент, регіональні органи управління	Регулюючі та законодавчо-нормативні впливи
Соціальні групи	Інформаційне забезпечення

До структури ринку належать такі елементи: суб'єкти ринку (покупці, продавці, посередники); об'єкти ринку; ринковий механізм (попит, пропозиція, ринкова ціна, конкуренція).

Структура ринку за різними критеріями:

а) за об'єктами обміну:

- ринок ресурсів, який набуває форм: ринку праці; ринку капіталу; ринку землі та нерухомості;
- товарний ринок, який набуває форм: ринку споживчих товарів; ринку послуг; ринку науково-технічних розробок та інформації;
- фінансовий ринок, що набуває форм: грошового ринку, ринку цінних паперів, валютного ринку;

б) залежно від умов, у яких діють суб'єкти господарювання:

- вільний ринок (багато продавців, багато покупців, товари однорідні, вхід і вихід на ринок вільний, інформація доступна);
- монополізований (олігополія, монополія) (один продавець або обмежена їх кількість, багато покупців, доступ на ринок до інформації обмежений);
- монополістична конкуренція (відносно велика кількість продавців, диференціація товару, вільні вхід на ринок і вихід);
- регульований (держава законодавчо обмежує економічну свободу окремих суб'єктів господарювання, формуючи та захищаючи конкурентне середовище);

в) за територіальною ознакою: місцевий; регіональний; національний; світовий;

г) щодо відповідності чинному законодавству:

- легальний (дозволений законом і відкритий для оподаткування);

- тіньовий (не зареєстрований, ухиляння від сплати податків);

д) стосовно способу формування: стихійний; організований.

Залежно від виду споживачів розрізняють такі типи ринків:

- споживчий ринок;

- ринки організацій (ринки продукції виробничо-технічного призначення, ринки перепродажів і ринки державних установ)

Споживчий ринок – сукупність індивідів і родин, що купують товари та послуги для особистого споживання.

Ринок продукції виробничо-технічного призначення - сукупність організацій і приватних осіб, які купують товари та послуги, що використовуються під час виробництва інших продуктів.

Ринок перепродажів – сукупність організацій і індивідуальних осіб, що здобувають товари з метою їх перепродажу або здачі в оренду.

Ринок державних установ – державні установи всіх рівнів (із загальнодержавного до місцевого), що купують чи орендують товари і послуги для виконання своїх функцій.

Залежно від того, хто домінує на ринку, виділяють ринок продавця і ринок покупця.

Ринок продавця характеризується більш сильною позицією на ньому продавців порівняно з покупцями.

Ринок покупця характеризується більш сильною позицією на ньому покупців порівняно з продавцями.

Функції ринку:

Функція регулювання.

Функція стимулювання.

Розподільча функція.

Функція санації.

Алокаційна функція. Ринок забезпечує виробництво оптимальної комбінації товарів та послуг за допомогою найефективнішої комбінації ресурсів.

Інформативна функція. Ринок через ціни інформує виробника, торговця, споживача про те, що вигідно виробляти й купувати, а що – ні, скільки чого потрібно запропонувати, на які верстви населення варто орієнтуватися у своїй господарській діяльності тощо.

Функція інтеграції. Ринок об'єднує суб'єктів економічної системи в одне ціле, сприяючи формуванню єдиного економічного простору як у межах окремої держави, так і в межах світової економіки.

Залежно від ступеня залученості споживача в процес продажів виділяють такі види ринку:

Потенційний ринок – це частка населення, споживачів, що виявляють достатній інтерес до придбання відповідного товару або послуги.

Дійсний ринок – частка потенційних покупців, які прийняли рішення щодо купівлі товару.

Кваліфікований ринок – частка потенційних покупців, які можуть купити цей товар, тобто не мають фінансових, законодавчих обмежень, обмежень за станом здоров'я.

Обслуговуваний ринок – частина дійсного ринку, потенційних покупців, які раніше придбали подібний товар.

Освоєний ринок – частина покупців, які вже купували товар цього виробника, віддають йому перевагу.

Ключовими категоріями ринку є попит і пропозиція.

Попит – це потреба в товарі та послугах, забезпечена необхідними грошовими та іншими платіжними засобами.

Ринковий попит – це кількість товару, яку всі споживачі готові придбати за тими чи іншими цінами.

Пропозиція – це кількість товарів і послуг, яке виробник бажає продати на ринку.

Ринкова пропозиція – блага, що складаються із суми індивідуальних пропозицій, блага за кожною конкретною ціною.

Дослідження ринку включає вивчення та прогнозування його кон'юнктури, розрахунок його місткості, визначення прогнозних показників збуту продукції, аналіз поведінки споживачів і конкурентів, а також конкурентного середовища в цілому.

Кон'юнктура ринку – це реальна економічна ситуація, яку характеризують співвідношення між попитом та пропозицією, рівень і динаміка цін, товарних запасів, а також інші показники та чинники (історичні, національні, природно-кліматичні, територіальні, політичні, соціально-економічні тощо). У процесі досліджень ринку вивчається як загальноекономічна кон'юнктура, так і кон'юнктура конкретних товарних ринків.

Місткість ринку – це обсяги продажу товарів на конкретному ринку (продажу конкретній групі споживачів даного регіону в заданий проміжок часу в тому самому бізнес-середовищі в рамках конкретної маркетингової програми).

Реальна місткість ринку – це обсяги продажу товарів у даний час конкретній групі споживачів.

Прогноз збуту (продажу) – це визначення того, що підприємство розраховує продати, виходячи із існуючої кон'юнктури, ринкового потенціалу і власних можливостей. Відомі не кількісні та кількісні методи прогнозування збуту.

3. Підходи до вивчення ринків

Ринки вивчаються на основі використання трьох підходів:

- 1) за допомогою аналізу вторинної інформації;
- 2) шляхом дослідження мотивації та поведінки споживачів;
- 3) шляхом аналізу випущеної і реалізованої продукції.

У рамках першого підходу вивчаються всі документи, що представляють інтерес для підприємства, видані статистичними органами, різними міністерствами, торговельними палатами, регіональними органами управління, а також є результатом спеціальних не маркетингових досліджень. Така інформація є досить дешевою та відносно легко доступною. Очевидно, що інформація може бути закритою, неповною, недостатньо деталізованою.

Другий підхід до вивчення ринку припускає дослідження мотивації і поведінки споживачів шляхом проведення спеціальних обстежень: інтерв'ювання, співбесід, заповнення анкет, тобто тут застосовуються як методи соціологічних досліджень, так і експертні оцінки. Тут необхідно мати на увазі, що мотивація покупок продукції виробничо-технічного призначення є раціональною, і в істотно меншому ступені емоційною, у порівнянні з покупкою споживчих товарів.

Третій підхід до вивчення ринку є складним та стикається з проблемами отримання інформації, що може складати комерційну таємницю. Однак він є найбільш надійним з точки зору дослідження виходу на нові ринки збуту та купівлі (будівництва) нових виробничих потужностей.